

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"אהרה"ג ר' יצחק אוהב
ציון שליט"א

ראש כוללי 'דרך אמונה'

ומח"ס שערי ציון ועו"ס לרגל

השמחה השרויה במענו

בהולדת בתו רות תחי' יזכה לגדלה

לחופה ולמעשים טובים

גליון 141
שנה ג'
פורים
שנת תשע"ולהערות, הארות והוספות על הענינים
הנכתבים בעלון, לתרומות והנצחות, נא
לפנות ל: 0527680034@okmail.co.il
או ל: 0527680034 בין הסדרים, או בת.ד.
5397 ירושלים, או בפקס 0722164414
ולציון עבור מערכת עלון כאיל תערוגהנה בשנים שעברו תשע"ד - תשע"ה זכינו להדפיס לפורים גיליונות מרבנו שליט"א וכאן הבאנו בעזרי"ת דברים חדשים בהלכה ובאגדה. [יש"כ לכל
אלו שטרחו ושלחו את אוצרותיהם לגליון זה]אי"ה לקראת ימי הפורים יצא לאור קונטרס המאגד את כל הענינים על מגילת אסתר ועניני פורים מרבנו שליט"א שהתפרסמו במשך השנים בגיליונות
'כאיל תערוג' וימזכר במחיר סמלי במקומות הקבועים.

ביאורים על מגילת אסתר

ע"י מסירות נפש אדם עולה בדרגה

במגילת אסתר נאמר (פרק ב פסוק כ') "ואת מאמר מרדכי אסתר עושה",
ואילו בפרק ד' פסוק י"ז כתוב "ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צותה
עליו אסתר", איך קרה השנוי שלפני כן היא שמעה בקול מרדכי, ואח"כ
מרדכי שומע בקולה?אלא יש לבאר שלאחר שאסתר הסכימה למסור את נפשה וללכת
למלך, **עצם המסירות נפש מעלה אותה בדרגה**, ולכן אפי' מרדכי עושה
מה שאסתר מצוה עליו (הגאון הגדול ר"י זילברשטיין שליט"א בשם רבנו).

המן מן התורה

כותב הגרמ"צ פלמן זצ"ל: שמעתי מחכ"א שיחי' שאמר פעם בפורים
לפני מרן בעל החזו"א זצ"ל לפרש מה שאמרו (חולין קלט, ב) המן מן
התורה מנין. דהנה בגמ' בסנהדרין דף י"ג ב' אמרין דאסור להזכיר שם
עבודה זרה, כגון לומר לחבירו שמור לי בצד עבודה זרה פלונית דכתיב
ושם אלהים אחרים לא תזכירו, ואמר רבי יוחנן כל עבודת כוכבים
הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה.וכתב הרא"ש שם: דלאו דוקא להזכיר עבודה זרה לצורך איזה סימן
אסור, אלא בכל ענין אסור להזכיר את שמה דקרא סתמא כתיב, וכן
פסק השו"ע ביו"ד סי' קמ"ו ס"א, ובס"ד כתב: "מותר להזכיר שם
אלילים הכתובים בתורה כגון כרע בל קרס נבו, העורכים לגד שולחן".
ובש"ך שם סק"ב כתב: וכן בעל צפון וכו' דכתיב וישבו ויחננו לפני פי
החירות לפני בעל צפון [שמות י"ד ב'] וכיון שנזכר שם זה בתורה מותר
להזכיר את שמה, ומעתה י"ל דהכי קא מקשי, שהרי המן עשה עצמו
עבודה זרה וא"כ איך שרי להזכיר את שמו, אי לאו דשמו נזכר בתורה
ולכן שאלו המן מן התורה מנין? פירושו: היכן מרומז שם זה בתורה
דמהאי טעמא יהא שרי להזכירו, ואמרו דכתיב המן העץ וכדפרש"י המן
יתלה על העץ.ומרן רבנו החזו"א זצ"ל קלסיה לפירוש זה, **והעיר רבנו שליט"א** דבגמ'
שם אמרו נמי אסתר מה"ת מנין? מרדכי מה"ת מנין? (שלמי תודה פורים
עמ' תל"ז) [א"ה ועיין יערות דבש ח"ב ד"ב ד"ה והנה עיקר דהביא בדומה לזה יעו"ש]

זמן קהילה לכל

נקהלו היהודים בעריהם בכל מדינות המלך אחשוורוש לשלח יד
במבקשי רעתם ואיש לא עמד לפנייהם כי נפל פחדם על כל העמים.
(ט' ב)ובגמ' במגילה ב, ב איתא שקורין בני כפרים ב"ג, כיון שי"ג זמן קהלה
לכל היא.וצ"ע וכי משום זה נדע לחדש דמהני אז קריאתה אע"פ שבמגילה
נזכר רק י"ד וט"ו, וגם אם זה סגי מסברא דיועיל, למה דוקא לבני
כפרים יועיל ולמה לא יועיל לאנשי עיירות או מוקפין, וע"כ משום דכיון
דכתיב י"ד וט"ו אין להוסיף יותר, א"כ איך היינו יודעים מסברא שיש
בכלל ענין להקל לבני כפרים?ואולי אפשר לומר: דהנה הא באמת בהא דפריך היכי אתו רבנן ועקרו,
לכאורה למה זה מקרי עקירה דהא אפי' אם לא כתוב במגילה מ"מ
קיבלנו דאנשי כנה"ג הקילו לבני כפרים לקרות ביום הכניסה, אלא
דקושת הגמרא היא דמסתמא רמזו זה, כמש"כ רש"י דלא יתכן
שיחדשו עוד זמן בלי שיהי' מזה רמז במגילה, וא"כ יש לומר דודאי י"ג
ג"כ לא היינו יודעים מסברא, אלא דסמכו ע"ז מה שיהי' מקובל התקנה,
וכמו כל התקנות שתקנו שאינם כתובין בכתובים, אלא דעל י"א וי"ב

זמני המגילה

ואמרו בגמ' מגילה ב, ב אבל חכמים אמרו בזה"ז הואיל ומסתכלין בה
אין קורין אותה אלא בזמנה.יש לעיין אם בשביל זה אסרו לקרותה ביום הכניסה, אבל לא ביטלו
התקנה לגמרי, ולפי"ז אם יקראו בשני וחמישי יצאו דאפשר דא"א להם
לבטל לגמרי התקנה שתקנו אנשי כנה"ג דמהני קריאתה בשני וחמישי,
דהא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד שגדול ממנו בחכמה ובמנין, או דזה
לא נכלל במה שאין ב"ד יכול לבטל, דהא לכאורה מנ"ל דנתרבה דוקא
לבני כפרים אלו הזמנים, וע"כ משום דמוקמינן קרא דמרבה עוד זמנים
אם יש טעם וסברא דצריך להקל עליהם, א"כ באופן דאין סברא להקל
כיון שעיי"ז אפשר שיאכלו חמץ בפסח, על כה"ג לא קאי כלל האי ריבוי
ונשאר רק עיקר הזמן ד"ד וט"ו וצ"ע. (כת"י)

משלוח מנות בשבת

גזירה שמא יטלנה בידו וכו'. הנה דעת המהרל"ב"ח (מובא במג"א סימן
תרפ"ח ס"ק ח) דכשחל פורים בשבת אוכלים סעודת פורים ושולחים
משלוח מנות בשבת עיי"ש.והנה בגמ' אמרין דלא קוראים במגילה בשבת גזירה שמא יעבירונו,
ואיך יתקנו משלוח מנות בשבת ולא יחששו לשמא יעבירונו?וי"ל דבמגילה חוששים שילך אצל בקי ללמוד, אבל במשלוח מנות
אין מה ללמוד ואין לחוש שילך אצל בקי, ומעצם המשלוח מנות י"ל
שאין לחוש שיוציאו, דכיון שהמצוה היא לשלוח לאחרים יזכרו להזהר,
משא"כ בקריאת מגילה ונטילת לולב גזרו, כיון דאין עצם המצוה בדרך
הוצאה משו"ה חיישינן שמא ישכח ויוציא.ועוד י"ל כיון דרגילים לשלוח מנות ע"י אחרים, והאחר אינו בהול
לצאת יד"ח המצוה לא חיישינן שמא יעבירונו. (כת"י)

שנהנו מסעודתנו

איתא במגילה דף י"ב ע"א שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו
שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה וכו'.בגליון הש"ס מצוין למד"ר שיר השירים (ז' ח') ושם איתא אם כן למה
באו ישראל בספק בימי המן [פי' ספק אבדון] רבנן ורשב"י, רבנן אמרי
על שעבדו ישראל עבודת כוכבים, ור' שמעון אמר על שאכלו מתבשיל
הגויים, אמרו לו והלא לא אכלו סעודה אלא אנשי שושן הבירה בלבד
וכו', אמרו לו והלא כל ישראל ערבין אילין באילין דכתיב וכשלו איש
באחיו, איש בעון אחיו עכ"ל.ועדיין צריך להבין מה שנגזר כזה גזירה קשה משום הערבות, ויתכן
דהחטא הזה הי' יותר חמור משום שהי' חטא ציבורי, דכמו שיש מעלה
יתירה במצוות שעושים ציבור, כך הוא להיפך ח"ו כשציבור שלם
חוטאים, ואז כשמצטרף ענין הערבות שייך כזו גזירה נוראה רח"ל.

(כת"י)

מצה באותה שנה

ויעבור מרדכי אמר רב שהעביר יום א' של פסח בתענית. וביבמות
(קכ"א ב') מבואר שהתענו ג' ימים וג' לילות רצופין, ונמצא שלא אכלו
מצה ומרור באותו שנה, והסתפקו אם הקטנים דבאותו הדור שלא

התענו הי' מצוה לחנכם לאכול מצה, או דכיון שאם הם היו גדולים גם הם היו צריכים להתענות אין דין לחנכם בזה. ומסתבר שלא היו צריכים לחנכם בשנה ההיא לאכול מצה. (ימלא פי תהלתך ביאורים בתפילה)

הטעם הזמנה אסתר

ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו'. הנה האמוראים לא נחלקו על התנאים בדינים, וכאן בגמ' כתוב שהאמוראים אמרו טעם אחר מהתנאים, וכנראה דהכללים בהלכה אינם כמו באגדה, וגם בהלכה עי' בסידור הגר"א (בברכת יצור אוה) דלעתיד יהיה הלכה כב"ש, אבל בזה"ז נתקבל דהלכה כב"ה והכללים נתקבלו בהלכה, ובקובץ שיעורים (ב"ב אות תר"ג) מביא בשם הגר"ח מבריסק דאמורא בכחו לחלוק על תנא, והא דמותבין תיובתא מתנאי לאמוראי הוא משום דאמורא אינו חולק על תנא, ואילו ידע דברי התנא לא הי' חולק עליו (כת"י ובגליון הש"ס ר"ה י"ח ב' מצין על מש"כ בגמ' דר"ש אמר ד' דברים הי' ר"ע דורש ואני אין דורש כמותו, לדברי הברכי יוסף ביו"ד סימן רמ"ב סעיף ג', ועי"ש שכתב דדברי אגדה שאני).

כי נפול תפול

איתא בגמ' במגילה ט"ז ע"א אמר להו אתא מלא קומצי קמחא דידיכו ודחי עשרא אלפי ככרי כספא דידי. והנה עדיין לא נתבטלה הגזירה אלא ע"כ דכבר הבין דמרדכי ינצח, והעירו דאם הבין זה מעצמו א"כ מה הוסיפו לו זרש אשתו וחכמיו אם מזרע היהודים וגו', וי"ל דהוסיפו לו שלא יחשוב רק שלא יצליח להתגבר עליו, **אלא כי נפול תפול לפניו.** (כת"י)

מוכן לגאולה

במד"ר (בראשית ל' ח) כתוב אר"י כל מי שנאמר בו 'היה' מתחילתו ועד סופו הוא צדיק, התיבון ליה והכתיב אחד היה אברהם וכו', ומה אני מקיים היה שהיה מתוקן להדריך כל העולם כולו בתשובה, הן האדם היה מתוקן למיתה, נחש היה מתוקן לפורענות, קין היה מתוקן לגלות, איוב היה מתוקן ליסורין, נח היה מתוקן לנס, משה היה מתוקן לגאולה, מרדכי היה מתוקן לגאולה.

והנה בודאי כל אדם נברא לקיים את כל המצוות ולא נברא רק לדבר אחד, **אבל כנראה שיש דבר אחד שעל זה כל תכלית בריאת האדם זה,** וא"כ בודאי אדם הראשון היה מחויב במצוות שנצטוו, אבל בעיקר הוא היה מתוקן למיתה, שזה צריך לצאת ממנו, שיש ענין של מיתה שארז"ל (מד"ר בראשית ט' ה') והנה טוב מאד והנה טוב זה מות, וזה היה תכלית עיקרי שלו, והנחש היה מתוקן לפורענות וכו'.

והנה על משה כתוב שהיה מתוקן "לגאולה", אבל על מרדכי כתוב שהיה מתוקן "לגאולה", ולכאורה זה דבר אחד דהיינו גאול גאולה, ולמה המדרש שינה את לשונו.

ואולי אפשר לפרש כך, דהנה כל גאולה א"א לבוא ע"י אדם פשוט, וע"פ רוב כל הגאולות היו ע"י אנשים גדולים מאד, וגם מרדכי הי' ראש הסנהדרין, אמנם כל הגאולות שהיו במשך הגלות, שהיו זמנים שהיו כל מיני גזירות נגאלו, לא עשו מהפכה בבריאה כמו שהי' ביציאת מצרים, והיינו דיציאת מצרים לא הי' גאולה גשמית בלבד, אלא המטרה היתה שיגיעו אח"כ למתן תורה ובניי יהיו סגולה מכל העמים, וכל הבריאה נשתנתה ועיקר המטרה של יצי"מ המטרה היתה שבסוף "תעבדון את ה' וגו'".

ובאמת אפשר לומר גם משום מ"ת עצמו, דמשה רבינו הי' זה שראוי להיות על ידו מ"ת, דאחרים לא זכו שיהא מ"ת על ידם, והוצרכו לאדם בכזה דרגת נבואה גדולה כדכתיב (פרשת בהעלותך יב, ח) פה אל פה אדבר בו, והוא יכול להביא למצב של מ"ת, וגם ליצ"מ הוצרכו לו דבלי יצ"מ אין מ"ת, והי' צריך אדם מיוחד בדרגתו שלא קם נביא כמותו.

אבל בפורים אע"פ שהי' גאולה גדולה, ואמרין בשבת (פ"ה א) דהדר קבלוה ברצון בימי אחשורוש דכתיב קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר, וזה דבר גדול מאד, אבל מ"מ א"א לומר שזה עשה מהפכה בבריאה כמו במתן תורה שהעולם היה חוזר לתוהו ובוהו, ובפסחים (ק"ח א') אמרין הני כ"ו הודו כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו, ואע"פ שגם עכשיו זה חסד אבל זה דרגה אחרת, דבלי תורה זה דבר אחר לגמרי.

ולכן בפורים אע"פ שהי' נס גדול והגיעו לכ"כ התעוררות וקיימוהו שקיבלו, מ"מ הנס יכל להיות ע"י אחד אחר מראשי הסנהדרין, ולכן על מרדכי לא כתוב מתוקן לגאול אלא כתוב מתוקן לגאולה, דהוצרך להיות גאולה, אמנם גם גאולה צריכה להיות ע"י אדם גדול מאד והי' ע"י מרדכי. אבל ביציאת מצרים חוץ ממה שהי' צריך להיות גאולה היה

צריך להיות אדם שמסוגל להיות גואל, והאחד שא"א להשוות נבואתו לאחר, ובה כתוב משה מתוקן להיות גואל, שהיה בריאה מיוחדת להיות גואל. (ימלא פי תהלתך עהגש"פ ברוך שומר)

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה כשעמד עליהם המן הרשע ביקש להשמיד וכו'

יל"ע אם כשעמד עליהם קאי על מרדכי ואסתר, או על כל ישראל? ומהמשך הנוסח משמע שזה קאי על הביקש להשמיד וכו', אך א"כ הי' צ"ל עמד לאחר תיבת ביקש וכו' אמנם אם זה קאי על מרדכי ואסתר א"ש כיון דביקש להשמיד זה דבר נוסף, ובאמת במגילת אסתר (ג) כתוב ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו וגו' ויבקש המן להשמיד וגו' ולפי"ז י"ל דבתחילה רצה להרוג את מרדכי לבדו, ועל זה קאי כשעמד עליהם על מרדכי, ואז ביקש להשמיד וכו' את כולם.

הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו

צ"ב מה הם ב' הדברים?

וברוקח על תפילת על הנסים כתב הפרת את עצתו שיעץ עם אחשורוש, וקלקלת את מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים, ולכאורה הי' אפשר לומר הפרת וקלקלת את מחשבתו, ובאמת הלשון וקלקלת לכאורה משמע שלא נתבטל לגמרי אלא שנתקלקל.

ותלו אותו ואת בניו על העץ

הנה אע"פ שכולם נתלו על העץ, אמנם הי' חילוק דאיתו המיתו ע"י התליה, אבל את בניו המיתו ואח"כ תלו כמבואר בתוס' חגיגה י"א א', אמנם ע"י מהרש"א מגילה ט"ז ב' מש"כ בזה.

בילקוט אסתר ה' כתוב יעשו עץ גבוה חמישים אמה והי' המן חוזר ומבקש קורה של חמישים אמה מצאה וכו' ונטל נסר אחד מתיבותא של נח שהי' ארכו של נסר נ' אמה, שעשה הקב"ה זכרון בעולם וכו' עי"ש נמצא דהקדש הזה שנועד להצלת העולם והציל את נח ואשר עמו בתיבה, שימש גם עכשיו להצלה למפלת המן והצלת ישראל,

והימים האלה נזכרים ונעשים

במגילת אסתר (ט' כ"ח) כתוב והימים האלה נזכרים ונעשים, ופרש"י נזכרים בקריאת מגילה, ונעשים משתה ושמחה ויו"ט לתת מנות ומתנות. והנה במגילת אסתר רואים איך שהקב"ה הכין את הנס והגאולה, דכל המגילה מלאה בפרטים איך שהקב"ה עשה להביא את הנס, והגר"א כבר מפרש איך שכל פעולה הי' בכדי להביא את הנס, דכשראו כל דבר לא ראו משהו מיוחד, אבל בעצם הכל הי' לתכלית הזה להביא את הנס.

ובאמת הרבה דברים בתורה נרמזים לפעמים במילה אחת, ואפי' בחז"ל סיפור כזה הי' נרמז בכמה מילים, אבל מגילת אסתר היא מגילה גדולה ומסופר על כל פרט ופרט, ובאמת אם אדם פשוט הי' כותב את המגילה הוא הי' עושה מכל פרט ספר שלם, ובמגילה זה כתוב בקיצור, אבל בכל זאת כתוב מגילה שלימה את כל מעשי אחשורוש וכו' הכל בפרטי פרטים, וזה משום שכל פרט הי' הדרך להביא את הנס והגאולה, ובכדי לחזק את האמונה רוצים לראות ללמוד גם איך שהקב"ה מגלגל את הכל כדי להביא את הנס, ולא רק את הנס בעצמו.

והנה הענין של נזכרים דהיינו קריאת המגילה הוא להתחזק באמונה, לראות איך שהקב"ה מנהיג את העולם הכל לתכלית מה שהוא רוצה, ובכדי להגיע לתכלית הזה אז כל הדברים שעושה הם לכיוון הזה, להקב"ה יש הרבה דרכים, אבל את הדרך שהקב"ה מגלגל את הדברים כדי שיגיע הנס כל פרט ופרט זה במיוחד, והגר"א מפרש את כל עניני המגילה איך שכל אחד הי' במיוחד כדי להגיע לנס.

ומה דאיתא במגילה (י"ד א') דקריאתה זו הלילא, דמשבחים להקב"ה שהצילנו, אה"נ שיש גם את החלק הזה, אבל בעיקר משמע דקריאת המגילה זה לחזק את האמונה שהקב"ה עושה ניסים לכלל ישראל.

ונעשים זה משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, דהיינו עשיית חסד ושיהי' אחדות בין איש לרעהו, למעשה לדאבונינו נשתרש מנהג מכמה דורות, שבפורים שזה יום שצריך לבוא לתכלית שיהא אחוה בין איש לרעהו, אז ח"ו עושים להיפך, אבל תקנת אנשי כנה"ג הי' להרבות אחדות בין איש לרעהו.

ולכאורה זה שני ענינים נפרדים, דקריאת המגילה זה לחזק את האמונה, ומצוות אלו הם להרבות אהבה בין איש לרעהו, אבל באמת זה הכל דבר אחד.

והנה בענין אמונה אדם חושב למה צריך לעשות דברים במיוחד להתחזק, וכי הוא אינו מאמין, בימי אחשורוש נזכר דכלל ישראל חטאו במה שנהנו מסעודתו של אחשורוש, ובמד"ר (שה"ש פרשה ז' עה"פ

זאת קומתך דמתה לתמר) כתוב דר"ש אומר על שאכלו מתבשיל גוים (ועי' מגילה י"ב א') וזה בעצם איסור דרבנן, ולכאורה זה לא חטא באמונה.

אבל באמת אינו כך, כל דבר זה משום חסרון באמונה, דהא בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, דע"י שיהיו חזקים באמונה כבר יקיימו את כל התורה, ואע"פ שלא יהיו בדרגה כמו בדורות הראשונים, אבל ע"י האמונה צריך להגיע לקיום כל התורה כולה, ואם יש איזה חסרון באיזה מצוה או באיזה עבירה זה חסרון באמונה, ועל זה צריך לחזק את האמונה, דאמונה זה כמש"כ הרמב"ן (ס"פ בא) דמן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם וכו' עיי"ש, אלא שיש נסים רגילים ויש מיוחדים.

ומצינו כשכלל ישראל עמדו סמוך לים סוף כתוב (פרשת בשלח י"ד ט"ו) דבר אל בני יישראל ופרש"י אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי הוא זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם הים עכ"ל.

לדברים אלו יש כח לבקוע את הים, בקיעת הים הרי זה נס נורא ואיום, וזה אפשר ע"י הדברים האלה, וגם בזכות האמונה החזקה ה' כח לבקוע הים.

והנה אח"כ בקריעת ים סוף כתוב (שם פסוק ל"א) ויאמינו בה' ובמשה עבדו, והרי הם האמינו כבר קודם, משמע דאע"פ שהאמינו מ"מ הם כבר נחלשו ונצרכו עוד פעם לחיזוק.

והנה כמו שאדם בימינו לא מתפעל מראיית שמש וזה לא מביאו לחיזוק באמונה, כיון שהוא רגיל דמאז שנולד הוא רואה את זריחת השמש בכל יום, כך כלל ישראל כשהיו במדבר וירד להם מן וראו את עמוד הענן ועמוד האש, אע"פ שזה הכל ה' בלתי טבעי, אבל לאחר שכבר ה' והתרגלו זה לא עשה עליהם התפעלות, בפעם הראשונה שהם ראו את המן ואת עמוד הענן שה' מיישר להם את הדרך ומראה להם מסתמא הם התפעלו, לפי שזה דבר שלא ה' עד עכשיו, אבל לאחר שכבר ה' זה לא עשה עליהם כ"כ התפעלות, וכן בשעת קריעת ים סוף ה' כ"כ הרבה נסים עם המים וגדלו שם פירות וכו', כאלה נסים גדולים כמבואר בחז"ל, אבל לאחר זמן מתרגלים ויורד ההשפעה.

ואח"כ כתוב (פרשת בשלח ט"ז כ"ח) שהקב"ה אמר עד אנה מאנתם לשמור וגו', דהמן כבר לא עשה עליהם התפעלות, ואע"פ שזה נס דאין יורד מן, אבל לאחר שהתרגלו שיורד בכל יום מן כבר לא התפעלו, ונצרכים עוד פעם לחיזוק, ובלי זה האמונה נחלשת, א"א לומר שלא האמינו, הם לא היו כופרים ח"ו, אבל לא ה' אמונה חזקה, דכשיש אמונה חזקה לא יתכן שאדם יחטא, הוא רואה שהקב"ה מנהיג אותו, וכל דבר שעושה זה הכל מהקב"ה, אז אין יחטא, אלא כמו היום אם נאמר אין חוטאים? הרי רואים את זריחת השמש, וכך ה' אז כיון שראו בכל יום שיורד מן הם לא התפעלו, וכל פעם צריך חיזוק באמונה דאז לא יתכן שיוצאו לידי חטא, וזה כתוב עד אנה מאנתם לשמור מצותי, דאם מכינים מן עבוד יום המחרת כבר חסר באמונה.

ובכניסתם לארץ ישראל בעברם את הירדן, כתוב (יהושע ג' ט') שיהושע אמר להם גשו הנה וגו' בזאת תדעון כי וגו' בקרבכם, ופרש"י צמצם את כולם בין שני בדי הארון, דה' אמתיים וחצי ביניהם ובמקום קטן כזה נכנסו כל ישראל, כזה נס גדול למען תדעון כי ה' בקרבכם.

אבל אח"כ שוב התרופף האמונה ועכן חטא ונהרגו ל"ו אנשים, ויש מ"ד (בסנהדרין מ"ד א') שנהרג רק יאיר בן מנשה שה' שקול כנגד ל"ו, ואין חטאו? כי ברגע הראשון שרואים מתפעלים אבל אח"כ יורדים ונחלשים ויש אפשרות לחטוא, כי בלי זה לא ה' בחירה, הקב"ה עושה הרבה דברים נפלאים, אבל אח"כ יורד ההתפעלות ויש כבר אפשרות לחטוא, לא מגיעים ח"ו לכפירה אבל נחלשים, ואם נחלשים זה כבר לא מספיק. והנה אחד מהדברים העיקריים של האמונה זה בטחון, א"א לומר דמי שאינו בדרגה הגבוהה של בטחון הוא אינו מאמין ח"ו, אבל בכל זאת זה חסרון באמונה, כי אמונה בדרגה האמיתית צריך להיות עם בטחון, ואם אין בטחון סימן שחסר באמונה.

והנה הרי לכל אחד יהי מה שנגזר עליו, ורוב האנשים הסוחרים מה הם עושים בכדי להרויח במסחר, יום ולילה לא יסקוט, ואם אחד חושב דמעשי חבירו יגבע בו ויפריע לפרנסתו, הוא כבר מיד עושה עמו מריבה, דמפריעו מה שהשני עושה, וזה כתוצאה מחסרון בבטחון, ואע"פ שהוא מאמין, אבל זה לא דרגה האמיתית שצריך להאמין מה דאמרו ביומא (ל"ח ב') שאין אדם נוגע במוכן לחבירו אפי' כמלא נימא, מי זוכה לדרגה כזאת, נמצא דאע"פ שאינו כופר, אבל זה לא אמונה בדרגה האמיתית שצריך להיות.

נמצא דמה שחז"ל תיקנו דברים שיהא אהבת רעים בפורים ע"י משלוח מנות ומתנות לאביונים, זה כדי להרגיל את האדם במידת הבטחון

לדעת שאף אחד לא יכול להזיק לו, אם אחד חושב שיש מי שמזיק לו, אין יתכן שאפשר להזיק לו, ואם הוא חושב כך זה משום חסרון באמונה, הבטחון זה חלק הכי גדול של האמונה, א"א לומר שהוא בוטח בלי שיהא מאמין, ומי שאינו כך יכול להיות מאמין אבל לא בדרגה האמיתית של אמונה.

נמצא דמה שאומרים נזכרים ונעשים זה ענין אחד, ולא שני דברים נפרדים, דהתכלית של שניהם הוא שהאדם יגיע לאמונה האמיתית, ואז אין כבר דבר שמפריע לו ולא יכול להיות הפערה באחוה בין איש לרעהו, דהחושב שיכולים להפריע לו זה משום חסרון באמונה, אם אדם רואה שהשני מצליח, זה כואב לו דחושב שזה יפריע לו, שהוא כבר לא יכול, והוא יקח את שלו, אבל הרי כל אחד כפי מה שנגזר לו א"א להפריע לו, וזה דרגה של אמונה אמיתית, אדם שחזק באמונה לא יכול להיות שבור ממעשה חבירו, אחד פותח חנות ובא אחר וגו' פותח הוא חושב שמתחרה עמו ומקלקל לו את פרנסתו, אבל זה לא יתכן כי הרי אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפי' כמלא נימא, למה הוא מפחד, אלא שחסר באמונה, ולא שהוא ח"ו אפיקורס, אבל חסר בדרגה הגדולה של אמונה, כי בטחון זה החלק הכי גדול של אמונה.

ובזה צריכים להתחזק, ובפרט בפורים שאומרים בשם האריז"ל יום כיפורים כפורים, שצריך להיות אהבה ואחוה, זכירת הנס ועשיית חסד עם חבירו ענין אחד, א"א זה בלי זה, כי לדרגה האמיתית של אמונה צריך שיהי' גם אהבה ואחוה שאין אדם שמפריע לו, ובאמונה צריך להתחזק, וזה דבר שאפשר מאוד בימים האלה שחז"ל קבעו, דאם הם קבעו יש אפשרות לעלות.

בפרשת בשלח (י"ז ח') כתוב ויבא עמלק וגו', ופרש"י סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים לי ותדעו היכן אני, משל לאדם שהרגיש בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה, וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראינו את אבא, א"ל אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו.

דנהג כל הזמן הקב"ה נותן לך את הכל, ואח"כ אתה לא מכיר את הרבש"ע ואינך יודע היכן אבא, הרי הקב"ה מחזיק אותך כל הזמן, וזה ה' הטענה על כלל ישראל אתם אומרים היש ה' בקרבנו, הרי הוא מנהיג אותכם כל הזמן, כל רגע שנושמים הכל זה מהקב"ה, ומה אתם שואלים היש ה' בקרבנו.

וזה צריך לדעת דהרבה פעמים אדם אומר שלא רואה השגחה, מה הפירוש שאינו רואה השגחה, אתה חי אתה אוכל אתה שותה, אם ח"ו רגע אחד קורה משהו האדם כבר אבוד, ואדם לא מרגיש אלא חושב האם יש לי את הקב"ה, הרי אתה חי א"כ אין אתה מסופק, ובזה צריך להתחזק. אם אדם ירגיש את האמונה ממש לא יהי' שייך שיחטא, ולא יהא חסר לו, אף אחד לא יפריע לו, כל אחד צריך לדעת שכל מה שיש הקב"ה עושה, ולא לומר היש ה' בקרבנו, צריך לעלות, ואם אחד רוצה לעלות, ע"י שיהי' לו אמונה שלימה יהי' לו יר"ש והכל, גם ברוחניות וגם בגשמיות, הוא יעלה מאוד ויהי' מאושר. ובזה אנו חוזרים להתחזק מאוד בימים אלו שיש התעוררות, וכמש"כ בספרים דבימים שהי' איזה עילוי איזה הארה, אז בכל שנה זה מתחדש ויש אפשרות להתחזק בזה, והלואי שכל אחד מאתנו יתחזק באמונה בה' שהכל בהשגחה, יש ה' בקרבנו ה' מנהיג אותנו, והקב"ה יעזור לנו שנעלה באמת בתו"ש ואמונה כרצונו יתב'. (ימלא פי תהלתך פורים)

כבוד התורה

שח רבנו: שהנה בכל הדורות היו כאלו שלא כיבדו ת"ח, וגם בדורו של מרדכי, אם היו מכבדים ת"ח לא היה קורה את כל הגזירה, דאם היו שומעים לו שלא ללכת למשתה וכו' לא היו נכשלים בכל זה ולא היה את כל הגזירה. וכמבואר בנפש החיים (שער ד' פ"ט) וז"ל, ולכן גם מזה הטעם אמרו דקב"ה ואורייתא חד, כי הוא ושמי' חד הוא, כמש"כ בזהר (יתרו צ' ע"ב), (ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקב"ה ממש, זכאה חולקיה דמאן דזכי בה מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא דקב"ה ממש, ר"י אומר, בקב"ה ממש זכי דהא הוא ושמי' חד הוא) [והתורה כולה שם אחד היא, שם הקדוש של הקב"ה ממש, ר"י אומר, בקב"ה ממש זוכה, שהרי הוא ושמו אחד הוא]. ולכן אמר בתד"א, שכל מי שעושה מריבה על ת"ח כאלו עושה מריבה על מי שאמר והיה העולם שנאמר הוא דתן ואבירם כו', בהצותם על ה'. לכן כאשר האדם בא בשם ה', הכל יראים ומזדעזעים ממנו כמש"ש, "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". וכמש"ש, "כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי", "כי בי חשק" בו יתברך ממש כביכול כנ"ל.

עוד אמר, הנה אנו לפני פורים צריך לקבל 'קבלת התורה' בפורים מאהבה, וצריך כ"א להוסיף ע"ע עוד ללמוד ממה שהוא רגיל, כך הוא יכול לבוא לפורים. (מפי הרה"ר יעקב שווב שליט"א)

ענינו של יום

קבלת תורה באהבה

כתוב. בגמרא בעבודה זרה (ב, א) שלעתיד לבוא אומות העולם יבואו בטענה שלא קבלו עליהם הר כגיגית.

ובאמת הגמ' אומרת מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת והיות שהם לא טרחו מה הם רוצים? והגמ' מתרצת אעפ"כ אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו: זאת אומרת שהקב"ה רוצה שיהיה בדרך נוחה לא בכפיה כי כתוב מודעה רבא לאורייתא.

ויש להבין מה הפשט הם יגידו אנחנו לא קבלנו, כפו אותנו, האם זה תירוץ? כל מה שהמלך עושה גזירות יבוא אחד ויאמר לא קיבלתי עלי האם זה תירוץ? המלך אומר צריך לעשות אפילו שלא קיבל, לא שמענו אף פעם שכל אחד שיתפסו אותו באיזה דבר נגד הממשלה יאמר לא קיבלתי עלי, זה תירוץ? ומה הפשט בטענה שהיה בכפיה.

אלא הפשט הוא, אין הכי נמי בעצם זה לא טענה רק הקב"ה לא רוצה לבוא בטרוניא עם בריותיו, הקב"ה רוצה שבן אדם יעבוד אותו יתברך מתוך אהבה לא מתוך כפיה, אעפ"כ שבאמת מגיע לו אפילו גם בכפיה, ובפורים כתוב שקבלו מאהבה.

ויש להתבונן במה מדובר, האם כלל ישראל התאספו במקום אחד כמו במעמד הר סיני שנתאספו כולם במקום אחד, ושם קפה עליהם הר כגיגית ואמר הקב"ה אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו פה תהא קבורתכם זה היה בזמן מתן תורה, ועכשיו בזמן אחשורוש מאה עשרים ושבע מדינות מה היה, האם כולם באו למקום אחד ואמרו אנחנו מקבלים את התורה?

ולכאורה לא מצינו כזאת, ועכ"פ הרי היה צריך להיות כזה אסיפה של מאה ועשרים ושבע מדינות, שכל היהודים מכל המקומות באו ביחד ועשו קבלה מאהבה, והרי לא היה כזה דבר ומה הפשט הם קבלו?

משמע שחז"ל ידעו בדרך נבואה, או האריך שיהיה שכל אחד אחרי זה בלב שלו היה מרוצה שיש לו תורה וזה מספיק, שכבר הקב"ה מאד שמח שרוצה שהאדם יעבוד את הקב"ה מתוך אהבה, וזה היה רק בזמן ההוא שכל כלל ישראל מבלי יוצא מן הכלל קבלו מאהבה. ובדאי גם בזמן מתן תורה היו הרבה יהודים שקבלו את התורה באהבה בלי שום ספק כמו משה רבינו ויהושע והנשיאים וכו' שקבלו מאהבה, רק היה חלק מהכלל ישראל שעדיין לא היו מרוצים כל כך, ועל זה מספיק שאומרים מודעה רבא לאורייתא, ולא שבאמת זה תירוץ אמיתי שאם אחד יגידו לו למה אכלת נבילות? יאמר לא קבלתי עלי האם זה תירוץ? איזה תירוץ זה? אם אחד להבדיל היום יש חוק במדינה שצריך לתת זה וזה צריך לתת מס הכנסה אחד לא ישלם מס הכנסה יאמר לא קבלתי עלי האם זה תירוץ זה לא שום תירוץ!

וצ"ל שאה"נ, רק הקב"ה רוצה שיהיה במדרגה כזאת שלא בטרוניא עם בריותיו, שכל אחד ירגיש שזה התכלית שלו שזה צריך האדם להיות, ואם הוא לא מרגיש שהאדם צריך להיות ככה עוד חסר בקבלת התורה, לא שלא יהיה מחוייב ע"ז להיענות הוא חייב, אבל הקב"ה רוצה שכלל ישראל יעבדו אותו מאהבה מהכרה שמכירים שכך צריך להיות. ואדם שלא מכיר אעפ"כ שעל פי דין הוא יוצא, אם אחד מביא קרבן כתוב שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, הוא לא רוצה להביא קרבן רק נותנים לו מכות ואז הוא אומר רוצה אני, ועל פי דין זה מספיק אפשר כבר להקריב זה לא נקרא קרבן פסול, כי הרי אחרת הרי זבח רשעים תועבה, על זה אומרים שאחרי שנותנים לו מכות ומקבל זה מספיק לגבי זה שזה לא נקרא זבח רשעים תועבה, אבל האם זה תכלית בודאי זה לא תכלית אם הוא יהודי טוב הוא יודע שחייב להביא קרבן ומביא בכל הלב, אבל אם מישוה לא נותנים לו מכות עד שרוצה בדיעבד זה טוב, והקב"ה מקבל את זה אבל לא התכלית.

התכלית היא שבן אדם באמת יביא את הקרבן בחפץ לב, וככה זה בכל המצוות אם אדם עושה מצוות מתוך כפיה בודאי שהוא חייב, אי אפשר להיפטר ולומר לא קיבלתי זה שום דבר, אבל הקב"ה רוצה את הלב ועפ"י דין כל זמן שלא קבלו באהבה, נכון שזה היה נקרא קבלה לגבי ההלכה שאפשר כבר להעניש, ואפילו לא היה מקבל ג"כ היה אפשר להעניש, הנה שבע מצוות של בני נח ג"כ לא קבלו רק מחויבים אפילו אם הם לא קבלו רק כאן **הקב"ה רוצה שיהי עבד ה'.**

ועבד ה' הפשט הוא שהוא מסור להקב"ה בכל הלב, זה מה שרוצים וזה

כנראה מה שהיה בזמן אחשורוש, כל אחד ישב בבית שלו וחשב: **מה טוב להיות עבד ה'** ולהכרה כזאת באו אחרי הסרת טבעת של המן והנס שהם נצולו אז כל אחד בלב שלו, איש יהודי אחד מארץ כוש, ואחד בארץ מדי, ואחד ממדינה אחרת כ"כ הרבה מדינות, היה כל יהודי בבית שלו חושב שרוצה להיות עבד ה', וזה מספיק בשביל מה שהקב"ה רוצה מפני שהקב"ה רוצה את הלב.

ממילא אנחנו היום לא יכולים לומר שאנחנו אין לנו הלב, לא! אה"נ בן אדם לא יוצא בזה שאבא שלו והסבא שלו בימי אחשורוש קבל האם זה פוטר אותנו? לא ואם אדם עובד את הקב"ה מתוך כפיה באמת חסר בעבדות ה' ובכל המקומות אם יש בחור שלא מתנהג טוב ונותנים לו עונש ועי"ז הוא מתנהג טוב האם זה תכלית?

זה לא תכלית! התכלית שבן אדם שירגיש שרוצה להיות ירא שמים שרוצה להיות עבד ה', שרוצה ללמוד תורה, ומה שאדם עושה את זה יותר ברצון אמיתי, זה מה שהקב"ה רוצה וזה ב"ה אנחנו מקוים שהבחורים כאן הם ב"ה רוצים להתקרב להקב"ה רוצים להיות עבדי ה'.

תקנה של בין אדם לחבירו

מה שחז"ל תקנו מצוות פורים זה בעיקר בדברים שבין אדם לחבירו משלוח מנות מתנות לאביונים, גם צריך לקרוא את המגילה כדי לחזק את הנס כי כשקוראים את המגילה רואים האריך שהכל היה מתוכנן כדי שיהי נס להציל את כלל ישראל, אבל מה למעשה? בעיקר בין אדם לחבירו כי בין אדם לחבירו זה הכול.

אם מתחילים בבין אדם לחבירו טוב יש סיכוי טוב שהכל יהי בסדר. כי באמת כשהקב"ה ברא את העולם תיכף ומיד קין והבל רבו על מה רבו על בין אדם למקום על בין אדם לחבירו, תיכף ומיד על בין אדם לחבירו ואפילו מה שהקב"ה שעה למנחתו של הבל ולא של קין היה קנאה קנאה שבין איש לרעהו, וזה בא עד כדי כך שהוא הרג אותו עד כדי כך הקנאה בערה בו שלא היה יכול לסבול שהקב"ה התרצה להבל יותר מאשר לו הוא לא קינא בו משום כסף, אמנם יש במדרשים שגם זה היה, אבל מה שכתוב בתורה שהקב"ה שעה אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה ומזה ויחר לקין מאד, ועי"ז יצא כל הריב עד כדי כך שהוא הרג אותו למה כי האדם קשה לו לסבול את החלק שבין אדם לחבירו.

ומי שבעניני בין אדם לחבירו בסדר, הרי אמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"י) כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, יוצא שאם בן אדם הוא בסדר ברוח הבריות, דהיינו שבין אדם לחבירו הוא בסדר אז רוח המקום נוחה הימנו, ובודאי יוכל לבוא לידי עבודת ה' אמיתית כי כל זמן שאדם הוא עם מדות רעות אי אפשר לו להיות עובד ה' אמיתי, **המפתח לבוא ללב טהור זה צריך להתחיל בבין אדם לחבירו**, ומי שבין אדם לחבירו הוא לא נקי הוא לא בסדר אז בין אדם למקום ג"כ לא בסדר כי אי אפשר להיות עובד ה' אמיתי אם הלב לא בסדר. נקוה שהבחורים כאן כפי שאני שומע בין אדם לחבירו ג"כ בסדר אשרי חלקם, וגם בין אדם למקום ולומדים תורה מתוך חשק ורוצים להיות עובדי ה' אמיתיים הקב"ה יעזור שכולם יעלו בתורה ויראת שמים יהיה להם טוב ברוחניות ובגשמיות כל טוב סלה. (ארח המועדים)

להתבונן לפני פורים

הנה לפני פורים צריך להיזכר מה העיקר ומה הטפל.

חז"ל הקדושים תיקנו לנו לכל זמן מצוה מסוימת שזה עבודת ה' של אותו חג, בט' באב עבודת ה' זה באבילות רח"ל ביום צום ג"כ אין העבודה בשמחה, אבל בפורים חז"ל תקנו את עבודת ה' בשמחה, ואם נעשה זה לש"ש הרי היא מצוה שאין לתאר ולשער את גודל שכרה, אבל אם מצרפים לזה הוללות הרי זה ההיפך מן המצוה, ולדאבונינו רוב אנשים עושים מן המצוה את ההיפך מהמצוה.

חז"ל תיקנו משלוח מנות ומתנות לאביונים, להגדיל ולהרבות אהבת חברים, וזה מצוה המיוחדת ביום זה במצוה של ואהבת לרעך כמוך, אבל אם הופכים הרי יוצא ההיפך ממה שרצו חז"ל, החיוב הוא שכל מעשה יהי למטרה העיקרית לה', והרמב"ם בהל' יו"ט פ"ו ה"ה כתב: ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנא' תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב

מרב כל הא למדת שהעבודה בשמחה ע"ל.
זכרו מאחר שבא להשכיחו כל אחד רוצה לקיים את המצוה כתיקונה אלא ששוכחים, יתן כל א' לבו להשתדל בזה ויעזור ה' שנגיע לכך.
(ימלא פי תהלתך יצ"מ עמ' תמ"ה)

ימים גדולים

הנה ימים אלו הם ימים גדולים מאד! כי הימים שהיו בהם ניסים לישראל הם ימי רחמים המסוגלים מאד לעלייה, וכלל ישראל התעלו בזמן הזה, ואמרו בשבת (דף פ"ח א) שבימי אחשוורוש חזרו וקיבלו את התורה ברצון שהיה כזה התעוררות גדולה, וזה זכות גדול מאד, ולכך ככל כמה שמתחזקים בימים אלו בתורה בתפילה וביראת שמים, ומתגברים בענייני המידות זוכים לעלייה גדולה.
ומצד שני, תמיד דווקא בזמנים כאלו, היצר שם כל כוחו שיעשו להיפך, וממילא יוצא שח"ו רוצים לפגוע באנשים שיש לפעמים איזה ריב עם אחר, אבל דווקא בזמן הזה צריך לעבוד על עצמו ולהתחזק, ולא לחשוב שיגדל מדברי ליצנות, שמזה גדלים חס ושלום קוצים וברקנים רח"ל ולא דברים טובים.

ואדרבה בזמן שאפשר לעלות ברוחניות, צריך להיטיב עם חבריו בכדי שיהא אהבה ואחוה בין איש לרעהו, ולהתחזק באמונה בה, וצריכים לראות שבזמן שיש בו קדושה שלא יצא חס ושלוש להיפך, ולא לתת לרמות את עצמו, היצר מוצא הזדמנות לרמות את האנשים, שהרי זה זמן שצריך לשמוח, אבל זה צריך להיות שמחה של מצוה, ולא שמחה שתביא לידי קטטות לשון הרע ורכילות, ושאר דברים הנובעים ממידות רעות. וצריך לשים לב שלא להיות נתון תחת השפעת היצר, כי בזמנים האלו כמו שיש הקדושה יש הטומאה רחמנא לצלן, והיצר עושה כל המאמצים להפיל האדם, ולדאבוננו אם לא שמים לב מאד! אז היצר מצליח, והוא מרוויח ויוצא ידו על העליונה, ועל ידי זהירות בכל העניינים הרוחניים יעזרנו השם. (ימלא פי תהלתך)

סוף הזמן

הנה כיון שזה חודש האחרון שבזמן, ובפרט קרוב לפורים, היצר גורם לביטול תורה, ולליצנות, והלבנת פנים, ובאמת הזמן הזה צריך להיות כמו מת מצוה, וצריך להתחזק יותר בלימוד התורה, ותפילה, ועשיית המצוות, ואם היינו רואים את האמת כמה אושר יכולים לרכוש על ידי לימוד תורה ומצוות, לא היה בחירה אבל נתחזק ונחזיר לתוכנו את ההכרה הזאת ונעלה, כי באופן ההנהגה הרגילה שמזלזלים בזמן הזה ונכשלים בכל מיני חטאים הרי יורדים ולא רק שאינם עולים, יראה כל אחד לחזק עצמו ובודאי יצליח. (ימלא פי תהלתך)

כל המקודש מחברו חרב מחברו

הנה כל המקודש מחברו חרב יותר, שהיצר דוקא במקום שיש לעלות הוא משתדל בכל כחו לעשות מזה ההיפך, כגון בפורים שהוא יום שבו זכו לקבלת התורה מרצון, שהשיגו מדרגה כ"כ גדולה וזה הרי כל מה שהיה אז ונקבע לדורות, שיכולים לזכות במדה מסוימת בעליית הנפש להתקרבות לעבודת הבורא יתב"ש ע"י קיום המצוות לשם שמים באותו היום, ועושים בדיק דברים שהם ההיפך כי מליצנות ומדברים בטלים וכדו' לא יוכל לצאת התעלות הנפש, ודוקא מתרוקנים בימים שלפני זה. (ימלא פי תהלתך)

גודל זכות לימוד תורה בפורים

אני מקנא בכם! אתם זוכים לאין ערוך, עכשיו זה זמן כזה שלא בהרבה מקומות לומדים תורה. והזכות של לימוד תורה עכשיו מגין על כולם. כל אלה שעכשיו לא מנצלים את הזמן, חסר את הלימוד תורה שלהם ומי שלומד בזמן הזה הוא נוטל שכר כולם, יוצא שיש קונה עולמו בשעה אחת! אחד מרויח עכשיו בשעה אחת מה שבפעם אחרת היה צריך לזה 'עשרים שעות' ואולי אפילו יותר, כי הרי יש הרבה מאד שלא מנצלים כעת את הזמן, ובזמן כזה כשאחד לומד הרי הוא נוטל שכר כולם! וממילא אין לתאר את הזכות שיש בזה. והקב"ה יעזור שתמשיכו ככה ולא יהיה חילוק אצלכם אם זה פורים, או יום כיפורים, או דבר אחר, אלא תמיד תנצלו את הזמן, ובודאי שחוף מזה יש על זה שכר בעולם הבא, אבל הריחוק יהיה גם כאן מה שבזמן הזה הוא לומד עוד גמרא ועוד תוס' וכו' זה בעצמו ריוח עצום! וב"ה שאתם זוכים לזה. תמשיכו הלאה בדרך זה והקב"ה יעזור שעל ידיכם על ידי כלל ישראל, יתקדש שם שמים ויזכנו הקב"ה שכולנו נזכה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן.

חיזוק בימים אלו

הנה הקב"ה ברוב חסדיו נתן לנו את התורה והדריכנו איך לקיימה, והנחילנו מועדים, ורבנן הוסיפו עליהם עוד מועדים, וזה הכל לזכותנו, וכדתנן במכות (כ"ג ב) "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" שלא יחשבו איך אפשר לקיים כל כך הרבה מצוות אלא להיפך, זה זכות שהרבה להם תורה ומצוות שאפשר לזכות על ידם. והנה אנחנו עומדים לפני פורים, ויש חושבים שבזמן הזה אפשר לעשות מה שרוצים, ובאמת בימים רגילים עבודת השם היא בדברים מסוימים ובשבת ומועדים יש גם מצוות היום, ובתענית אסתר יש דיני תענית ובפורים יש דינים של משתה ושמחה, וזה עבודת השם לא סתם הוללות והתפרקות וכשעושים שמחה לעבודת השם זה טוב מאד, אבל אין זה ימים שאפשר לעשות מה שרוצים ח"ו, תמיד צריך להיות עובד השם, אף פעם לא להסיח דעת הלוואי שנזכה לזה, אבל אנחנו רוצים לכל הפחות לדעת את זה, ואז לכל הפחות יודעים לא להיכשל, ובפרט שלא להיכשל ולא ניגרר אחרי דברים לא נכונים, רק לדעת האמת למשוך עצמו לתורה ויראת שמים ומעשה המצוות, ומידות טובות, בין איש לחברו והקב"ה יעזור לנו. (ימלא פי תהלתך)

פורים חיזוק באמונה

שאלו את מרן מה אפשר להתעורר בפורים ואיזה מסר ניתן לקחת מיום זה לכל השנה?

אמר מרן: **להתחזק בדיעה שהקדוש ברוך הוא מנהל את העולם**, והסביר יש מציאות של הנהגה גלויה שהשי"ת עושה נס שניכר לעיני כל כמו קריעת ים סוף, במגילה רואים את ההנהגה הנסתרת של הקב"ה שהוא מנהל את העולם גם במקרים הרגילים, לא כמו קריעת ים סוף שהיה נס גלוי, אלא מסדר הרבה דברים קטנים שכל אחד לעצמו מאורע רגיל לא חורג מגדר הטבע, ובסוף ע"י זה בא הנס למשל בגתן ותרש רצו להרוג את אחשוורוש, וחשבו שמרדכי לא מבין אך מרדכי ידע שבעים שפות והבין דבריהם ואמר לאסתר והיא אמרה למלך בשם מרדכי.

הכול היה דברים רגילים אבל כולם מתוכננים, ומה שצירף השי"ת את המאורעות וחבר ביניהם הראה בזה שהעולם מונהג על ידו והביא לנס הגדול. (מזקנים אתבונן)

שיחה ליל פורים תשע"ג

רצינו להוסיף לכם דבר מה שתמיד אנחנו מתקשים בו, ובכל פעם אנחנו מחפשים תירוצים אחרים. הנה כל החטא היה מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, הם נהנו. לא כתוב שהאוכל לא היה כשר, האוכל היה בתכלית הכשרות כרצון איש ואיש מרדכי הצדיק כמו שאמרו חז"ל, אבל בכל זאת זה סעודה של רשע! זה היה החטא, והיה עד כדי כך חמור שבשביל זה היה כזו גזירה חמורה, להרוג את כל היהודים! מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד, נורא ואיום! בשביל חטא כזה.

ומה היה הסוף, שהקב"ה הציל אותם, ואז הם עשו פורים, והכל הם מצוות שבין אדם לחבירו, חוץ מקריאת המגילה שמזה מבינים את הכל, אבל מה היה הענין בגלל שנהנו מסעודה של רשע צריך לקיים משלוח מנות ומתנות לאביונים, הכל דברים שבין אדם לחבירו.

משמע כך, יש מדות רעות ומדות טובות, ויודעים שלהבדיל אומות העולם אי אפשר ללמוד מהם מדות טובות, רק מדות רעות. ממילא אם אחד נהנה מסעודתו של גוי, אפילו שלא היה שם שום דבר, אבל הוא מתקרב אליו, הוא נהנה להיות במצב שלא כמו שצריך להיות מצד המדות הטובות של הקב"ה, מה אני רחום וכו' שצריך ללמוד ממידותיו. ולכן עכשיו אחרי שהקב"ה עזר להם, העיקר הוא להתחזק במדות של בין אדם לחבירו, שזה אחד מהדברים העיקריים, שכן אדם ע"י זה שנכשל חס ושלום, צריך להתחזק בבין אדם לחבירו, לשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, הכל דברים של בין אדם לחבירו, לא תיקנו שום דבר להתחזק בדברים אחרים, במצוות אחרות, הרי יש הרבה מצוות בתורה, תרי"ג מצוות, בכל הדברים יש להתחזק, אבל כאן העיקר שמו לב לתקן כדי שלא תהיה השפעה של הגויים, ולזה צריך להיות דוקא מדות טובות שבין אדם לחבירו, משלוח מנות מתנות לאביונים, וזה הדרך היחידה שבזה אפשר להתבדל מהגויים ולא ילמדו מהמדות הרעות שלהם.

וזה מה שאנחנו מקוים, כי כלל ישראל על אף שהיו בגלות ובכל הצרות שהיה להם, בכל זאת שמרו את המדות בין אדם לחבירו, ועי"ז הם זכו, ויזכו אי"ה לגאולה האמיתית במהרה בימינו אמן סלה. (ימלא פי תהלתך)

שאלות ועיונים בענייני פורים

נזכרים ונעשים

כ' המשנ"ב (סי' תרפ"ה סעי' א') השניה היא פרשת זכור לזכור מעשה עמלק וקורין אותה בשבת שלפני פורים לסמכה למעשה שהיה מזרע עמלק וכדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה וכדכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים. והעיר רבנו לפי הידוע בשם הח"ח (הפטרות זכור) שאם לא הרגו את כל העמלקים לא קיימו מצות מחית עמלק, א"כ אמאי נקרא קדמיה זכירה לעשייה, הרי בפורים לא הרגו את כל העמלקים ולא נתקיים בזה דין מחית עמלק. (מפי הרה"ג רש"צ שליט"א)

משלוח מנות בזכיה מן ההפקר

יש להסתפק במי שנמצא עם חבריו לבד במדבר, ומניח משלוח מנות על גבי הסלע ומפקרים, ונטלו חבריו משם, אם יצא ידי משלוח מנות, דאף שבמציאות זכה חבריו מן ההפקר, אבל הדברים ברורים שהפקירו כדי שהוא יקח, ומרבה אחוה ורעות, ואולי יוצא בזה תקנת חכמים של משלוח מנות. (פרי חיים)

מתן – בסתר, ומשלוח – בגלוי!

מתנות לאביונים אין צורך שהעני ידע מי הנותן לו, כיון שאי"ז כדי להרבות אחוה ורעות, ואדברה ראוי ליתן בסתר, כמו כל צדקה. אך במשלוח מנות אם לא יידע המקבל מי שלח לו המתנות, לא יצא השולח ידי חובתו, דחסר בזה עיקר התקנה שהיתה להרבות אהבה ורעות. (שם) [א"ה והיינו לפי הטעם של משלוח מנות שהוא מטעם אהבה ורעות ולא לפי הטעם של משלוח מנות שהוא כחלק מהסעודה ואכמ"ל].

היכן חציה של מגילה?

במ"ב תר"צ סק"ט נסתפק במגילה שנמחקה חציה בדיוק, אם היא כשרה. והתפלאו על זה, כי מספר התיבות במגילה הם 3,045 – שלשת אלפים וארבעים וחמש, מספר שאינו נחלק לשתיים, וא"כ אין מקום לספק, דממנ"פ או רובו כתוב או רובו מחוק? והביאו לתרוץ בשם מרן הגר"ח קניבסקי שלט"א דמייירי בכתב את המגילה בשאר לשונות, ובה משתנה מספר התיבות, ושייך שיהיה מספר זוגי המתחלק לשתיים.

אך רבינו העיר על תירוץ זה, באמרו דלענין מספר התיבות נקבע לפי המקור, שהוא לשון הקודש, והביא משל תיבת – אסור, כשהיא נאמרת בשפת האדיש אומרים – מען טאר נישט, ג' תיבות, אך בדין זה נחשב רק לתיבה אחת, וכך בכל הדברים, ממילא עדיין הקושיא בעיצומה, האיך יתכן חציה של מגילה. [וסברא זו ס"ל לרבינו גם בנוגע למצות תלמוד תורה שמקיים בכל תיבה ותיבה, דגם כשאומר באדיש שזה יותר תיבות, אינו נחשב למצוה בפני עצמה רק כפי שזה נאמר בלשון הקודש, רק יקבל יותר שכן היות וטורח יותר במה שמדבר כמה מלים]. (שם)

קריאת ויבא עמלק לבן עיר

בן עיר שנמצא בירושלים בבוקר בשושן פורים שהוא ביום שני, באופן שלא נתחייב בפורים דכרכים, אינו יכול לעלות לתורה לויבא עמלק, כיון שחיובו הוא קריאת פ' השבוע, אמנם נראה שאינו מחוייב לחפש קריאה של פרשת השבוע. (שם)

"משלוח" מנות...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א רצה לחדש, דמצות "משלוח מנות" אף אם א"צ שליח, אבל צריך "ליתנו" לרעהו, לכן אם יאמר לחבירו בא לביתי ותיקח מה שאתה רוצה, לא יקיים בזה מצות משלוח מנות. אך רבינו נקט דמסתבר שכן יוצא בזה. [וראה לעיל מה שהבאנו מרבנו במי שנמצא עם חבריו במדבר וכו'] ואמר במליצה דדין טלי גיטיך מעל גבי קרקע, פוסל רק בגט, ולא במשלוח מנות. (שם)

להוציא קטן מירושלים

שאל אחד מבני ברק שנסע ביום שושן פורים לירושלים, ועדיין לא שמע מגילה, וכשרצה לקרות לעצמו בירושלים, בקשו ממנו שיוציא ילד קטן כבן שמונה בן ירושלים בקריאת המגילה, ואמר רבינו שמסתמא אינו יכול להוציאו, כי זה שבא מבני ברק אינו נקרא מחוייב. (שם)

דיני שיכור

שיכור שהדליק רח"ל חשמל לבילי שבת מתוך שכרותו, דינו כמתעסק, דשיכור כבהמה הוא חשוב! המקיא בבית הכנסת, מסתמא א"צ להרחיק ד' אמות מהטינוף של הקאה, כי עדיין לא נתעכל. ועי' חולין דף ק"ג ע"ב. (שם)

מגילה בשבת

פורים שחל בעש"ק, ואחד שלא קרא עדיין את המגילה קיבל שבת מוקדם, האם יכול לקרוא את המגילה. והנידון בזה משני פנים, א' מי נימא דכיון שכבר עשאו שבת, לא נחשב אצלו כבר פורים, שנית היות וחז"ל ביטלו מגילה משבת, א"כ כשאצלו כבר שבת, אולי זה בכלל הגזירה שלא לקרוא בשבת.

השיב רבינו שליט"א, (א) מה שקיבל שבת אי"ז מבטל מהיום את השם פורים, דמ"מ הוא יום י"ד או ט"ו, ושפיר יוצא ידי חובתו. ומצד האיסור לקרוא מגילה בשבת, הרי חז"ל אסרו לקרוא רק לצאת ידי חובתו, ולא בקורא בתור לימוד בכתובים. ממילא יתנה שאם אסור לקרוא עכשיו, אינו מתכוין לחובת קריאת המגילה, רק כקורא בתורה.

ומצד מוקצה, להסוברים דכיון שאסרו לקרוא בשבת, ממילא המגילה היא מוקצה. יכול לבקש מאחד שלא קיבל עדיין שבת שיחזיק לו את המגילה. (שם)

כתב דברים מצערים

שאלה מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, במי ששלח משלוח מנות, וכתב בתוכו פתק עם דברים המצערים את המקבל, אם יצא ידי חובת משלוח מנות. **ונו"נ רבינו בזה** דלכאורה מסתבר שאינו יוצא בזה, היות ועיקר התקנה היתה להרבות אהבה ורעות ולא להיפך, זיל בתר טעמא.

אך נאנח ואמר – אפשר לקחת דבר טוב שתיקנו חז"ל להרבות אהבה ורעות, ולעשות מזה ההיפך... (שם)

משלוח מנות קודם פורים

מי ששלחו לו משלוח מנות ימים קודם פורים, אמר רבינו דמסתמא כונת המשלח שיזכה בו המקבל רק בפורים, כדי לקיים את המצוה, כי אחרת למה לא שלח בט"ו בשבט, וממילא אין לו לאכלו כולו קודם פורים, רק יראה להשאיר מזה לפורים, כדי שיצא בזה השולח ידי משלוח מנות.

מספר רבינו על אחד שה' שולח משלוח מנות, פרוסת לחם ועגבניה. ואומר וואס פעלט... מה חסר בזה? (שם)

פירות שביעית

לענין משלוח מנות בפירות שביעית, נקט רבינו בפשיטות דיוצא ידי חובתו, דחיוב מצוה לא חשיב משלם חוב, וגם מי שמחזיר לחבירו משלוח מנות מפני ששלח לו, לא חשיב תשלום חוב, כיון שאינו מחוייב להחזיר [א"ה וכן פסק הגרש"א ראה הליכות שלמה עמוד של"ה] (שם)

מגילה וקופסא

כ"א סיון תשע"ה, אחד כתב בצואתו שהוא נותן את המגילת אסתר לאחד מבניו, והתעורר שאלה. האם כולל גם את קופסת הכסף של המגילה.

ואמר רבינו שזה שני דברים שונים ולא כולל [אמנם מרן הגר"ח ק שליט"א טען שהאומדן דעת שהקופסה בטלה למגילה וממילא הוא זוכה גם בקופסא]. (צדיק כתמר יפרח כח"י)

הצלחת ומנה

נסתפק הגר"י זילברשטיין שליט"א במי ששולח מנות בצלחת שעשויה מאוכל ומניח מעל זה מנה האם נחשב ביחד כב' מנות.

ואמר רבנו שפשיטא שיוציאים. (אילת אהבים עמ' יד)

לגייר עמלק

כתוב בגמ' שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. יכול להיות כאן אחד בבית מדרש מבני בניו של המן. איך זה יכול להיות? הרי המן היה עמלק, לכן קוראים פרשת זכור סמוך לפורים, עמלק צריך למחוק אותו, לא מצרפים גרים מעמלק לעם ישראל ואיך מבני בניו של המן למדו בב"ב? אז העמק ברכה (עמ' ככו) מתרץ שלכתחילה לא מגיירים מעמלק אבל אם גיירו הם מתקבלים. ככה גם מצדד הגאון רבי חיים קניבסקי שאחרי שהוא מתגייר הוא כתינוק שנולד והוא כבר לא עמלק! נשאל רבנו: יהודי שגייר עמלק, האם הוא קיים מצוות מחיית עמלק או שזה רק להרוג אותו בגוף בפועל ממש? ואמר רבנו. כתוב ויחלוש יהושע את עמלק לפי חרב. מחיית עמלק זה לא למחות את השם, זה להרוג ממש. זה לא למחות את הנשמה זה למחות את הגוף!

(שיעורי הגרמ"ב זילברברג שליט"א)

עובדות והנהגות בימי פורים

מחצית השקל

הרבה שנים היה נוהג רבנו בישיבה קטנה לעמוד בתענית אסתר לפני מנחה ולאסוף את המחצית השקל, והיה מסביר לבחורים שיזכו בכסף וכו', שנה אחת ראה שעוד א' מהרמ"ם החל לאסוף, והפסיק את מנהגו. ונשאל רבנו האם מטבע של חצי ש"ח הוא המטבע ההגון ל"מחצית השקל" והשיב רבנו ואמר כתוב מטבע של חצי היוצא באותה מדינה. עוד נשאל כשרואים צלחת בביהכ"נ וכדו' ושם הרבה מטבעות ובאים לפרוט שטרות [או מטבעות של שקל] ולקחת תמורתם מטבעות מהצלחת האם יוצא אח"כ במטבעות אלו למחצית השקל, הלא לכאורה אין פה מי שהקנה לי המטבעות, וענה רבנו שמי ששם קודם המטבעות - זה על דעת שיעשו כן. (רשימות רבי אהרן נייב שליט"א, ועיי' ביאור הלכה סי' תרצ"ד)

כאשר הביאו לרבנו מטבעות של חצאי שקל לא השתמש בהם למחצית השקל עד שדאג לתשלום לבעל המטבעות, והתעכב בשביל זה זמן מרובה.

קריאת המגילה

רבנו בשנים עברו היה שומע בדרך כלל את המגילה בהיכל ישיבת גאון יעקב, והיו שנים שהיה פושט את המגילה שלו כאגרת, [עי' שעה"צ סי' תר"צ סק"נ] בשנים האחרונות הפסיק להקפיד בזה. היה לרבנו מגילה מקלף, ישנה מאוד [שאינה מהודרת כ"כ] והוא עשה בו כמה תיקונים. בהמשך היה קורא במגילה מהודרת ממש של רבי יצחק ר. שליט"א.

ונוהג לעמוד בעת זמן הקריאה, למרות חולשתו אחרי הצום, ושנה אחת ביקשו לקצר ולא לדפוק בהמן רק הראשון והאחרון מפני חולשתו ולא עלתה בידם, ונשאר לעמוד כל זמן הקריאה.

באמירת המן הראשון והאחרון, רוקע ברגלו על הריצפה, וכמבואר במ"ב סי' תר"צ סק"ט.

בשנים עברו היה רבנו מעריב קורא את המגילה להרבנית ע"ה בביתו והיו מגיעות גם השכנות לשמוע, ורבנו לא היה מברך, אלא כל הנשים בירכו בעצמם. [והיה יושב ופניו אל הקיר בצד והם ישובו לצד השולחן] בליל פורים לא היה עושה סעודה עם פת, אלא אוכל כרגיל.

סדר היום

במשך היום של פורים היה שוהה בבית ולמד כרגיל בעיון רב, וקבע זמן לאמירת פרקי תהלים ביום, וקיבל קצת אנשים.

בני הישיבה היו מגיעים כחצי שעה לפני מנחה והיה מחלק קצת יין לכל אחד, ולא מאריך איתם יותר מדאי, והיה אומר להם קצת דברי מוסר שכל אחד יקבל על עצמו דבר, להתחזק וכדו', קיימו וקיבלו וכו'. (מפי בנו הגר"ש שליט"א)

ורגיל היה לחזור מידי שנה על המעשה שסיפר החזון איש על הב"ח, שהב"ח הבטיח לחתנו הט"ז בתנאים' ליתן לו תבשיל בשר בכל יום ואולם במשך השנים נתרשש הב"ח וסיפק לו ריאות במקום בשר, למרבה הפלא הזמין הט"ז את חותנו לדין תורה ואמנם בית הדין פסק כי גם הריאות נחשב לבשר, כששאלו את הט"ז מה ראה על ככה להזמין את חותנו על דבר שכזה לדין תורה השיב ביום בו אכלתי לראשונה את תבשיל הריאה הופרע לימודי בעיון לדקה קלה, מיד התעורר בשמים קטרוג גדול על משפחת הב"ח, לפיכך הזמנתי אותו לדין תורה כדי שבית דין יפסקו שריאות אף הן בשר ונמצא כי אין מקום לקיטרוג. ואמר החזון איש הרי לנו עד כמה מחשיבים דקה אחת של לימוד בעיון.

כמו"כ היה מספר את הסיפור עם החפץ חיים שנסע לוורשא, ובכל צומת דרכים שהיה שם צלם של ע"ז מתוך שינה היה מזדקף הח"ח כדי שלא יראה כמשתחוה לע"ז. [הובא בגליון כי תבא תשע"ד]

פ"א נכנס אצלו בחור ירושלמי עם תחפושת מפחידה ועשה תנועות מאיימות בריקודים משונים, ואח"כ ביקש ברכה ממנו, ואמר לו רבנו שיזכה לשמור על כבוד תלמידי חכמים. (הרה"ג ר' ס' פרלומטר שליט"א)

כח הנפילה

בדרך כלל רבנו היה שותק בעת שהגיעו הבחורים. באחד השנים הגיעו לרבנו בפורים קבוצת בחורים והיה שם תלמיד שהיום הוא משגיח באחד הישיבות קטנות, והוא בכה בכיות נוראות שהוא מנסה ללמוד ונופל, מנסה עבודת ד', כל הזמן הוא מלא נפילות, בכה, בכה... והוא הצליח להוציא את הראש ישיבה מהשקט שלו.

ואז הוא אמר לו זה הדרך! אתה חושב שהנפילה זה נפילה? לא! זה הדרך לבניין! נפילתי - וקמתי. שבע יפול צדיק וקם. הדרך לעליה זה לא 'לא נפילתי-לא קמתי'. זה הדרך לעליה. צריכים לדעת כל החיים מלאים התמודדויות וכלי התמודדויות לא מגיעים לכלום רק צריכים ליפול ולדעת שהנפילה זה אחד הדרכים לבניין, זה דרך העליה. (שיעורי הגרמ"ב זילברברג שליט"א)

חשיבות השיעור בפורים (פורים תשנ"ט):

שיעור החומש של רבנו, שבדר"כ מתנהל בשעות הצהריים, הועבר ליום הפורים לשעה 10 בבוקר, ונמשך עד זמן המנחה. בסוף השיעור באתי לרבנו לומר לו יישר כוח על השיעור, וענה לי: מה שייר בזה יישר-כוח, הרי זה פשיטא שכך צריך לנהל את יום הפורים, ולא להעביר את הזמן בדברים שטותיים וסיפורי מעשיות, ולכן על זה לא מגיע יישר כוח, כי באמת כך נהוג וכך ראוי לעשות.

יש לציין שבמהלך השיעור היו כמה ניסיונות להיכנס לשיעור ולהפריע מסיבות שונות, ורבנו התעלם מכל הלחצים, דכמאן דליתי דמי. ולא הועיל שאמרו לו שבחוץ מחכים בחורים מיישיבת גאון יעקב, ואח"כ גם הגיעו בחורים מיישיבת אורחות תורה, וכל זה לא היה שווה לו בשביל לבטל או לקצר את השיעור. (רשימות הרה"ג ר' ישראל ארנון שליט"א)

משלוח מנות

רבנו לא היה מרבה במשלוח מנות, ואפילו עבור עצמו שנים רבות היה שולח את הרבנית לתת, לרבי מיכל יהודה, רבי שרגא גרוסברד, רבי נפתלי נבנצל, והשכנים, הרבנית היתה אופה עוגות לבד ושולחת ומצרפת עוד משהו.

וסיפר אחד מהקבועים שהיה נותן משלוח מנות, פ"א כהרגלו אחז רבנו את השקית שנתתי לו בידו, הגביהה מעט והביט בה ואמר לשליח זכיתי בזה ועכשיו אני עושה אותך שליח לתת לי משלוח מנות, והשליח החזיר לו השקית. והוסיף רבנו ואמר לשם מצוות משלוח מנות. צריך לכוון לשם מצוה, מצוות צריכות כוונה. [א"ה ע' מ"ב תרצ"ה סס"ק ד'].

בשנים האחרונות [החל משנת תנש"א], בגלל שהגיעו המון אנשים והיו נותנים לו משלוחי מנות, היה חס על זמנו ועל הטירחה של הרבנית להחזיר לכל אחד וכו' אז היה מגביה המשלוח וקונה, ומיד אומר הנה אני משיב לך בחזרה... (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

תנינת מעות למלמדים

שאלתי על המנהג לתת כסף בפורים למלמדים של הבנים, וסיפרתי ששמעתי שאחד אמר שפעם היו המלמדים עניים וההורים פעמים שהיו גבירים גדולים, והיום הרבה פעמים הוא להיפך, שלמלמדים יש משכורת יפה וההורים אברכים דחוקים. וחייך רבנו לשמע הדברים ואמר: אעפ"כ בדר"כ גם היום המלמדים אינם עשירים גדולים, בפרט שעל פי רוב יש להם משפחות גדולות ויוקר המחיה היום הוא קשה מאד.

סיפרתי שהמלמד של א' מילדי יושב כעת שבעה ל"ע ושכשהייתי אצלו לנחם אמר מישוה בשם הרב ואזנר (שליט"א) [זצ"ל] שמתיר לשלוח מנות למלמד בימי אבלו משום שאצלו זה כמו משכורת. ואמר רבנו מסתמא הוא יותר ישמח אם תתן לו כסף מאשר דברים אחרים. ושאלתי האמנם מותר לשלוח כרגיל? ואמר רבנו כסף בוודאי שאין שום שאלה. (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

שכרות של הגרי"ס

כשהאריך רבנו בזהירות המשתכרים בפורים נשאל הרי מפורסם שרבי ישראל סלנטר היה משתכר בפורים אמר שלא ייתכן אלא מה שתלמידיו כתבו שהשתכר היתה הכוונה שאכן שתה הרבה אך לא השפיע עליו בכלל, והראה לכך היא שהתפקח בשניה אחת ברגע שהסתיים פורים וזו הוכחה של היה שיכור ממש כי בחז"ל (עירובין סד, ב) כתוב ששיכור לא מתפקח בבת אחת.

הצ"ק שהחולף

פ"א שלח גביר א' צ"ק של כמה אלפי דולר לרבנו שיחלק לעניים בפורים, ובטעות שכח הגביר לחתום על הצ"ק, וכשרבנו קיבל את זה, זה כבר היה סמוך לפורים, ולכן רבנו הלוח לגביר את הכסף ונתן לעניים בפורים, ואחרי פורים שלחו את הצ"ק חזרה לארצות הברית והחתימו את הגביר, וכשבא הצ"ק חזרה לרבנו שליט"א אמר שיתנו גם את זה לצדקה ולא יחזירו לו, בגלל שבשעה שהלווה את הכסף, היה לו צד רחוק שאולי הגביר לא יחזיר את הצ"ק והוא נותן ע"ד צדקה, וממילא הוא כבר חושש לנדרי צדקה ועדיף שיתנו גם את הצ"ק הזה לצדקה. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

מנהג הגרי"ז

בשו"ע סי' תרצ"ב נפסק "אפילו עשרה יכולים לקרונה ביחד ויוצאים הם והשומעים מהם", ואמר מרן הגרי"ל שיש להקפיד שכל העשרה יקראו יחד מילה במילה את כל המגילה. וסיפר שמרן הגרי"ז כשקראו לפניו במנין בביתו בעיר בריסק, היה קורא עם הבעל קורא מילה במילה את כל המגילה. ונשאל הגרי"ל האם היה קורא ממש מילה במילה, או שכיון שמגילה כשירה היתה מונחת לפניו לא דקדק עד כדי כך. והרהר מרן ואמר בזהירות [גב. לאחר שכבר עברו מאז כשמונים שנה]: "מסתמא... היה קורא ממש מילה במילה".

קריאת הפסוקים

אף לאחר שקורא רבינו בעצמו עם הציבור את הפסוק האחרון במגילה – כי מרדכי וגו', מקפיד לחזור לשמוע בדקדוק את הפסוק מהבעל קורא, ואף תיבה אחת שלא שמע בבירור, ביקש לחזור.

כשקראו לפניו ביחיד את המגילה, לאחר התפילה [מחששו שלא שמע הכל] אמר ג"כ את הפסוקים של איש יהודי וכו', ואח"כ חזר אותם הקורא. (פר"ח)

להתחפש להמן

רבינו סיפר שאמרו לו בשם הגר"ק שליט"א שאמר בשם אביו הסטייפלר זצ"ל שמי שהתחפש בשיביה בפורים להמן יצא לתרבות רעה, אמר רבינו אני חושב בטעם הדבר כיון דהוי כפתיחת פה לשטן. [יש כאלה שמתחפשים לשוטר וכדו' ובאמת הדבר לא טוב]. (צדיק כתמר יפרח)

עין הרע

פ"א הצטבר מהמשלוח מנות הרבה בקבוקים, וביקש רבנו מנכדו שיוריד את הבקבוקים משם דאולי יש חשש לרואים את זה כדיון רואה תבואה בקומתה המבואר בגמ' ב"מ קז, א אסור לאדם לעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקמתה שמא ישלט בה עין הרע. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

חיפוש אחרי אביון

כששלחו לו גבירים מחו"ל צדקות שיחלק למתנות לאביונים [ומחלק את זה לפי השעות שהם גרים, שהיינו שזה זמן שכבר אצלם פורים]. אמר להם, שיש לו מזה מתת, כי אפי' לו עצמו יש לחץ למצוא אביון הגון שאפשר לצאת את המצוה כתיקונה. (מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א)

כהן אסור בשתיה

סיפר הגאון רבי יהושע כץ שליט"א שלמד אצל רבנו בכפר סבא, שנה אחת התארגנו כל הבחורים בישיבה וקנו עוגה אצל אחת התושבות בכפר סבא, והביאו את זה לרבנו כמשלוח מנות בפורים. והוא לקח את העוגה וחילק לכל אחד אחד ואחד פרוסה ומזג לו כוסית יין ונתן לכולם, וכשהגיע התור שלו לקבל אמר לו רבנו בדרך צחות 'לך אני יתן רק עוגה ולא יין כי אתה כהן, ולכהן אסור לשתות יין, שמערה יבנה המקדש ואז תאסר בעבודה'. [לשנה אחרת למד הנ"ל בפניו] והלך לחזון איש בפורים, ודרכו של החזון איש היתה לחלק כוסית יין לנוכחים ואמר לחיים וברוך, ובדיקו שהגיע תורו נגמר היין, ואמר לו החזון איש זה לא חשוב הלחיים העיקר הברכה, והחזון איש לא ידע שהוא כהן].

האסיפה לת"ת

בישיבת גאון יעקב שאוספים הבחורים בפורים ולפניה לישיבה, שאל בחור א' את רבנו שהוא רוצה ללמוד בזמן הזה ולא ללכת לאסוף, שאל אותו רבנו האם הוא בדרך כלל לומד בלי הפסק לעניים מזדמנים, ואמר שלא, א"כ אמר לו רבנו שצריך לאסוף עם כולם. ובישיבת ארחות תורה תיקן רבנו שלא לאסוף בליל פורים, ורק הרשה שיאספו ביום פורים עצמו.

שושן פורים בבני ברק

מקפיד על שושן פורים בבני ברק כדעת החזון איש שמע מגילה ושאר מצוות היום. אבל על הרבנית לא הקפיד שתשמע גם בט"ו.

- לאחר התפילה ניגש רבנו לרבי נחום גליק [הבעל קורא שהתכוון לקרוא המגילה בט"ו כמנהג החזון איש] וביקש שלא יחזור פעמיים שני הפסוקים המסופקים כנהוג, אלא יחזור רק התיבות. לאחר הקריאה העיר ר"נ גליק תראה מה זה נקרא טירחא דציבורא. לחסוך שני פסוקים ועוד במהירות שאני קורא [א"ה כמדומה שהקריאה בט"ו אורכת כעשרים וארבע דקות].

ושאלנו מה באמת אחז החזון איש זצ"ל [והערתי שבסמוך ונראה לעיירות המסופקות מביא הבה"ל סי' תרפ"ח שאין קורין בט"ו ואמר רבנו גם על זה החזון איש חולק] ואמר רבנו שאחז החזון איש שזה לא מדין סמוך ונראה אלא שכאן זה ממש יפו [ולגבי יפו עצמה יש ספק] כיון שהישוב גדל ונקרא עתה ישוב אחד. [א"ה ראה הליכות שלמה עמוד שנו']

והוסיף רבנו שהחזון איש בעצמו תמיד היה קורא בט"ו במנין מצומצם בביתו, [דהיינו בצנעא ולא כ"כ בפרהסיא, ויתכן שהטעם שגם אצלו הדין לא היה כ"כ ברור] אבל בשנה האחרונה לחייו קרא בביהכ"נ, ומזה הבינו שהכריע זצ"ל שכך צריך לנהוג. אח"כ הוסיף רבנו בחיך - ביפו עצמה לא קורין, וכאן כן... (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

יום א' פורים המשולש בערי הפרזים

[ט"ז אדר תשנ"ד] - התפללתי מנחה גדולה בביהכ"נ "דברי שיר" והתפלל שם גם רבנו. החזון ועוד כמחצית מהמתפללים אמרו תחנון ורבנו נשאר מעומד ולא אמר דבר [וכן עשו עוד רבים מהמתפללים]. [א"ה איברא אין כאן כ"כ ראייה לדעת רבנו, דשמא היה לרבנו סנדקאות בבוקר] (רשימות הרב אהרן ניב שליט"א)

מכתב לימוד ליל פורים תשע"ה

בס"ד. לבני חביבי הק" עליהם יחי.

קשה עלי להשתתף עמכם, ואמרת להעלות כמה דברים על הכתב, הנה הקב"ה ברוב חסדיו נתן לנו את התורה והדריכנו איך לקיימה, והנחילנו מועדים, ורבנן הוסיפו עליהם עוד חנוכה ופורים, ובעמדינו לפני ימי הפורים, ויש החושבים שבזמן הזה אפשר לעשות מה שרוצים, אבל אין זה כך, אלא שבכל יום יש את עבודת ה' בדברים מסוימים, ובשבת ומועדים יש גם מצוות היום, וזה רק עבודת ה' לא סתם הוללות והתפרקות, ומה שיש ביום יותר מצוות, יש בו יותר קדושה, ומסוגל לעלות בו ביותר,

אשריכם שאתם מתחזקים בימים אלו בלימוד התורה ובתפילה, ויש לראות שח"ו שלא נכשל ולא נגרר אחרי דברים לא נכונים, רק יראה כ"א למשוך עצמו להאמת לתורה ויראת שמים ומעשה המצות, ומדות טובות בין איש לחבירו, והקב"ה יערה עליו רוח טהרה ויזכה ברוחניות וגשמיות. המשתתף ושמח עמכם. (קובץ אגרות ס"ג)

לימוד בליל פורים

כבר לפני כארבעים שנה, פנה רבנו שליט"א לאחד הבחורים ביישוב"ק ואמר לו שבליל פורים חסר תורה בעולם, ולבד קשה לו ללמוד, א"כ אם יכול יבוא ללמוד איתו, וכך למדו כמה שעות בליל פורים כדי לקיים את העולם.

עת רצון

רבינו הסביר למה פורים זה עת רצון שיש עקרות שנפקדות וכן אנשים נפקדים בפרנסה, מפני שזה יום גדול לקיים מצוות של בין אדם לחבירו, ה' אוהב מאד את כלל ישראל, ביום שבו מתרבה אחוה ורעות. [ואני תפילתי לך ה' עת רצון וכו']. (צדיק כתמר יפרח)

לעילוי נשמת מרת בריינע בת ר' אריה ליב ונגרובר ע"ה נלב"ע ט"ו אדר ב' תשע"ד